

6. KONCEPCJA EDUKACJI ŚRODOWISKOWEJ

Edukacja ekologiczna znalazła stosowną rangę w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (art. 5 i 74) i sektorowych uregulowaniach prawnych (szczególnie w ustawach: *Prawo ochrony środowiska*, *o ochronie przyrody* oraz w ustawie *o systemie oświaty*).

Polska została zobligowana do podpisania odpowiednich dokumentów prawnych (w tym międzynarodowych), regulujących kwestie edukacji środowiskowej. Istotne znaczenie z tego punktu widzenia ma przyjęta Agenda 21. Sejm RP przyjął również zapisy dotyczące zasady upowszechniania polityki ekologicznej w procesie kształtowania modelu zrównoważonego rozwoju w dokumencie Polityki Ekologicznej Państwa w 2009 roku.

Wynikiem realizacji ustaleń Agendy 21 stał się, opracowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Ministerstwo Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, dokument pn. *Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej*. W dokumencie tym zawarto zhierarchizowane główne cele edukacji środowiskowej (wśród podstawowych na wyróżnienie zasługuje wdrożenie edukacji interdyscyplinarnej) i możliwości ich realizacji, które powinny obejmować wszystkie sfery życia oraz upowszechnianie idei ekorozwoju. Konkretnie zadania strategii zostały ujęte w Narodowym Programie Edukacji Ekologicznej, którego postanowienia winny mieć swoje odbicie w edukacji ekologicznej na obszarach jednostek samorządowych.

Edukacja środowiskowa (edukacja ekologiczna), jako zagadnienie horyzontalne, jest koncepcją kształcenia i wychowywania społeczeństwa w duchu poszanowania środowiska przyrodniczego – otaczającego świata – zgodnie z hasłem „*myśleć globalnie, działać lokalnie*”. Dotyczy rozbudzania wrażliwości na problemy środowiska, poszukiwania przyczyn i przewidywania skutków zjawisk prowadzących do degradacji środowiska naturalnego. Dąży do integracji wielu przedmiotów i specjalności oraz zawiera szeroki zakres treści i metod nauczania. Dostarczając wiedzę o środowisku, kierowana jest na kształtowanie oraz rozwój uniwersalnych zdolności u ludzi w podejmowaniu wspólnych inicjatyw na poziomie szkoły, dzielnicy, gminy czy regionu. Edukacja ekologiczna bazuje na pełnym uczestnictwie uczniów i członków społeczności lokalnych w zajęciach, co służy wyzwalaniu praktycznych działań na rzecz środowiska. Ponadto, edukacja ekologiczna przygotowuje społeczeństwo do racjonalnego korzystania z przyrody, dążenia do kontaktu z nieskażonym środowiskiem oraz poczucia odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze.

Edukacja ekologiczna prowadzona od najmłodszych lat zmierza do poprawienia stopnia zanieczyszczenia środowiska, który jest zagrożeniem życia na Ziemi. Niski poziom świadomości ekologicznej nie tylko wśród najmłodszych, ale w całym naszym społeczeństwie zdradza: dzikie wysypiska śmieci, porzucane polasach, zanieczyszczenia wód rzek i jezior ściekami z gospodarstw domowych, zabrudzone miasta i wsie, oraz postawy konsumpcyjne wobec przyrody. Dlatego właśnie należy podjąć stanowcze i energiczne kroki zmierzające do poprawienia istniejącej sytuacji i podniesienia świadomości ekologicznej całego naszego społeczeństwa.

W ostatnim okresie coraz częściej realizowana, z dużą dynamiką, jest edukacja leśna społeczeństwa, która stała się dla młodego pokolenia bardzo atrakcyjna. Atrakcyjność ta wiąże się z „nieformalnością”, bowiem odbywa się ona poza ławką szkolną, nie jest wymuszona, lecz dobrowolna, daje możliwość wyboru miejsca i tematów, stwarza okazję do wspólnych przeżyć intelektualnych i emocjonalnych. Ponadto rozwija wrażliwość

~~~~~

na piękno przyrody i wreszcie ułatwia interakcję ze środowiskiem przyrodniczym, społecznym, ekonomicznym, technicznym, kulturowym, a także naukowym. Edukacja leśna ma dużą siłę przekonywania i zjednywania młodych odbiorców. Pozwala także kształtować pozytywne postawy wobec świata, wobec siebie oraz innych osób funkcjonujących w społeczeństwie, gospodarce i przyrodzie. Jest okazją do poznania kompetencji zawodowych i społecznych leśników. Znaczeniem strategicznym edukacji leśnej jest zachowanie i ochrona środowiska przyrodniczego naszego kraju oraz utrzymanie bezpieczeństwa ekologicznego obecnych oraz przyszłych pokoleń.

Edukacja ekologiczna dotyczy wszystkich obszarów ochrony środowiska – w tym również – gospodarki wodnej. Dla zrównoważonego rozwoju kraju niezbędne są nie tylko inwestycje w nowoczesne technologie i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi, ale też wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa. Ważnym elementem w tej materii jest łączenie wiedzy przyrodniczej z humanistyczną oraz działaniami praktycznymi. Edukacja ekologiczna obejmuje przedstawianie we wszystkich działaniach tematyki z zakresu ochrony i kształtowania środowiska. Musi docierać do wszystkich grup społecznych i wiekowych. W związku z tym ważne jest znalezienie odpowiednich środków przekazu tak, aby w najprostszy i zarazem najskuteczniejszy sposób przekazywać informację ekologiczną.

Przy opracowywaniu form i treści przekazu należy brać pod uwagę zróżnicowanie społeczności lokalnej.

6.1. Pracownicy samorządowi

Skuteczna realizacja polityki ekologicznej samorządu, wymaga jak najszerszego udziału w tym procesie wszystkich zainteresowanych podmiotów, które oddziałują w sposób bezpośredni lub pośredni na środowisko. Aby udział społeczeństwa był szeroki i przyniósł efekty, należy tworzyć sprzyjające warunki dla praktycznej realizacji tej potrzeby poprzez dostarczenie odpowiedniej wiedzy i umiejętności pomocnych w konkretnych działaniach.

Do grupy pracowników samorządowych należy zaliczyć w szczególności: prezydentów miast, starostów, burmistrzów, wójtów, radnych (miejskich i wiejskich), etatowych urzędników samorządowych oraz sołtysów. Do grupy tej należy w dużej mierze podejmowanie działań z zakresu planowania, programowania i rozwoju, które przekładają się one później na działania inwestycyjne i organizacyjne związane z ochroną środowiska na obszarze danej jednostki organizacyjnej.

Elementami edukacji ekologicznej tej grupy pracowników powinny być organizowane dla nich spotkania ze specjalistami, udział w konferencjach i szkoleniach, konsultacje z praktykami, którzy realizują podobne zadania / przedsięwzięcia z zakresu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska na własnym terenie. Poza tym bardzo ważną rolę odgrywa utrzymanie ścisłej współpracy ze szkołami, które zapewniając warunki do prowadzenia edukacji ekologicznej gwarantują społeczeństwu dostęp do niezbędnych informacji przydatnych w procesie podejmowania decyzji dotyczących zarządzania środowiskiem. Podkreślić jednak należy, że akcja edukacyjna prowadzona wśród tej grupy nie może mieć charakteru jednostkowego. Edukacja środowiskowa powinna być prowadzona w sposób cykliczny (systematyczny i nadążający z duchem zmieniającego się prawa) uwzględniając pozostałe obowiązki wynikające z pełnionych przez te osoby funkcji oraz zapewniając ciągłe doskonalenie się i doksztalcanie tej grupy pracowników.

PROPOZYCJE:

1. Wyjazd danej grupy na specjalistyczne konferencje, seminaria,
2. Szkolenia wybranej grupy na miejscu (tzw. szkolenia wewnętrzne) np. kompleksowe warsztaty,
3. Prenumerata specjalistycznych pism (fachowa literatura),
4. Zakup specjalistycznych publikacji, kompendiów (w tym płyt DVD, CD z obszerną wiedzą wraz z komentarzami),
5. Spotkania ze specjalistami doksztalające wiedzę, podczas których omawianie będą przedsięwzięcia mające na celu przekazanie istotnych zagadnień z zakresu ekologii – maksymalna innowacyjność technologiczna przy zachowaniu gospodarności i proekologicznych działań / zrównoważonego rozwoju (np. możliwości pozyskania dofinansowania do różnego rodzaju planowanej inwestycji).

6.2. Edukacja dorosłych

Jednym z istotnych elementów *Programu ochrony środowiska* jest stworzenie w społeczności lokalnej odpowiedniego poziomu świadomości ekologicznej.

Najlepszym i najefektywniejszym sposobem podniesienia świadomości ekologicznej osób dorosłych jest zaangażowanie mieszkańców w procesy decyzyjne. Wymaga to szerokiego informowania społeczeństwa o stanie środowiska, możliwościach prawnych uczestniczenia w podejmowaniu decyzji mających wpływ na obecny i przyszły stan.

Proponowane działania w ramach edukacji dla dorosłej części mieszkańców gminy obejmować mogą takie działania jak:

- Organizowanie szkoleń, wykładów i seminariów dla zainteresowanych osób,
- Opracowanie i wdrożenie programów doradczych z zakresu ochrony środowiska i gospodarki odpadami, w tym także możliwości wdrażania technik odzysku odpadów (problematyka recyklingu),
- Współpraca z klubami ekologicznymi oraz ośrodkami doradczymi,
- Działania promocyjne oraz działania indywidualne.

Przewidziane przedsięwzięcia dotyczące dostępu do informacji, edukacji ekologicznej i udziału społeczeństwa w działaniach dla racjonalnej gospodarki odpadami, obejmują także zadania w zakresie tworzenia, zgodnie z wymaganiami ustawy *Prawo ochrony środowiska*, publicznych rejestrów i elektronicznych baz danych o środowisku i gospodarce odpadami, ułatwiających dostęp obywateli do informacji gromadzonych i przechowywanych przez organa administracji.

Edukacja osób dorosłych wymaga znalezienia właściwego sposobu kształtowania świadomości ekologicznej. Specjalnie organizowane spotkania, wykłady, czy kluby dyskusyjne nie zawsze przynoszą zamierzone rezultaty. Krąg odbiorców tego typu form edukacyjnych bywa bardzo zawężony (pojawiają się tylko zainteresowani). Z badań wynika, że na kształtowanie świadomości ekologicznej duży wpływ wywierają media. Przekazują one wiedzę na temat funkcjonowania, znaczenia i zagrożeń przyrody, ale również informują na bieżąco o problemach i działaniach na rzecz ochrony środowiska. Dlatego też współpraca z mediami (prasa lokalna, rozgłośnie radiowe, telewizja) nie tylko poszerza znacznie krąg edukowanych, ale także przekazuje treści ekologiczne wraz z informacjami o konkretnych działaniach.

~~~~~

Dobrze przeprowadzona edukacja w prasie lokalnej ma na celu rozbudzenie świadomości mieszkańców przejawiającej się w konkretnych działaniach związanych z troską o otaczające ich najbliższe środowisko. Ważny jest również wybór odpowiednich treści, położenie szczególnego nacisku na uświadomienie, że pojedyncze zachowania każdego z nas mają wielkie znaczenie w zachowaniu czystości i estetyki całego regionu. Dlatego niezbędna jest tematyka związana z odpadami, recyklingiem oraz ze znaczeniem przyrody. Treści te należy przekazywać kilkakrotnie stosując odmienne, interesujące formy przekazu. Edukacja ekologiczna w mediach (ta przede wszystkim w prasie) jest stosunkowo prosta do przeprowadzenia. Wymaga bowiem odpowiedniego przygotowania dziennikarzy.

Edukacja ekologiczna dorosłych powinna być połączona również z rozrywką społeczności lokalnej, w czasie której mogą być również propagowane treści ekologiczne. Imprezy ekologiczne takie jak: festyny, wystawy, konkursy, wycieczki, koncerty itp. zazwyczaj przeznaczone są dla całych rodzin. Tym samym pojawia się w nich sposobność do włączania dzieci w prezentacje ekologiczne i przekazywania wiedzy rodzicom zaangażowanym w występy dzieci. Co więcej, elementy edukacji recyklingowej można włączać do wszystkich imprez kulturalnych odbywających się na terenie gminy. Taki sposób edukowania dorosłych (rodziców) jest bardzo skuteczną formą przekazywania treści ekologicznych, a dla dzieci oprócz doskonałej zabawy – metodą wpajania ekologicznych nawyków.

Ponadto, pamiętać należy również o tzw. „akcjach ekologicznych”, które najczęściej organizowane są sezonowo. Przykładami tego typu działań mogą być np.: wystawy, konkursy, festyny czy spotkania tematyczne. Stawiają sobie one za cel ochronę przyrody, ostrzegają przed zagrożeniami, uświadamiają szkodliwość niektórych zachowań człowieka.

Na omawianym terenie proponowane formy przekazu treści ekologicznych powinny mieć charakter cykliczny przechodzący z gminy do gminy. Można do ich organizacji wykorzystać Gminne Ośrodki Kultury czy remizy strażackie (wystawy), a także boiska, czy sceny widowiskowe (festyny).

6.3. Dziennikarze i nauczyciele

Akcją ekologiczną objęta powinna zostać również grupa osób, która z racji wykonywanego zawodu ma częstszy kontakt z szerszą liczbą mieszkańców. Do grupy tych osób niewątpliwie należy zaliczyć m.in. oprócz dziennikarzy i nauczycieli, także księży, pracowników firm oraz służb komunalnych.

Niezbędne dla pomyślnego promowania zagadnień ekologicznych jest funkcjonowanie środków masowego przekazu. Spełniają one ważne miejsce w kształtowaniu świadomości proekologicznej. Posiadając spore możliwości oddziaływania, winny traktować edukację ekologiczną jako stały element działalności. Powinny w sposób rzetelny przedstawiać stan środowiska przyrodniczego okolic i w równie rzetelny sposób informować o zagrożeniach, jakie na danym terenie występują. Ważne jest nawiązanie bliskiej współpracy mediów z instytucjami i organizacjami zajmującymi się ochroną środowiska, dla pełniejszego rozeznania w sprawach ekologii. Dziennikarze powinni tworzyć i udostępniać szeroki wachlarz materiałów ukazujących piękno przyrody, jako niebagatelnego bodźca ochrony środowiska. Ponadto, powinni oni uczestniczyć w kampaniach na rzecz środowiska, czy wspierać lokalne inicjatywy dotyczące ochrony środowiska.

~~~~~

Ważną rolę w edukacji ekologicznej pełni nauczyciel, którego zadaniem jest budowanie takiego systemu wartości, w którym środowisko naturalne jest dobrem nadrzędnym. Nauczyciel powinien motywować uczniów do podejmowania działań korzystnych dla środowiska, które z czasem powinny stać się dla nich naturalną potrzebą. Powinien być liderem działań proekologicznych na terenie szkoły i w społeczności lokalnej. Bez względu na przedmiot, jaki prowadzi, jest zobowiązany do edukacji ekologicznej uczniów zarówno podczas lekcji, zajęć pozalekcyjnych, jak i w całym procesie wychowawczym.

Działalność dydaktyczną nauczycieli w ramach edukacji ekologicznej rozpoczyna się już w przedszkolu i realizuje we wszystkich poziomach kształcenia. Edukacja ekologiczna w zasadzie może być przeprowadzana na wszystkich przedmiotach. Stąd wszyscy nauczyciele powinni posiadać wiedzę z zakresu ochrony środowiska. Najczęściej jednak edukacją ekologiczną zajmują się nauczyciele biologii, geografii i chemii.

Natomiast do głównych celów szkoły i całej społeczności lokalnej należy: tworzenie nowych wartości i zmiana stylów życia, ukierunkowane na dostrzeganie problemów środowiska oraz walorów harmonijnego współżycia z przyrodą. Uczniowie podczas zajęć poznają podstawy ochrony środowiska, zdobywają motywacje dotyczące konieczności ochrony każdego życia, uczą się odpowiedzialności za swój sposób postępowania oraz podejmowania decyzji podczas działań na rzecz środowiska.

Prowadzenie wśród tej grupy osób edukacji powinno koncentrować się na zorganizowaniu głównie cyklu spotkań i szkoleń, a także zapewnienia dostępu do jak najszerszych zasobów materiałów literatury fachowej (czasopisma, periodyki, książki, wydawnictwa multimedialne). Uzupełnieniem mogłyby być także wyjazdy terenowe pozwalające przekonać się naocznie o wybranych zagadnieniach z tematyki ochrony środowiska. Bardzo istotne jest, aby w zaplanowanym cyklu spotkań znalazło się co najmniej jedno dotyczące form przekazywania informacji. Dotyczyło głównie osób mających bezpośredni kontakt z większą liczbą osób. Nabyta wiedza powinna im ułatwić przekazywanie informacji formyprowadzenia spotkań czy wykładów, przekonywania do własnego stanowiska.

Istotne jest, aby osoby, szczególnie z tej grupy, jako grupy dużego zaufania społecznego, w sposób rzetelny przedstawiały wszystkie aspekty planowanych do wprowadzenia inwestycji czy zmian w zakresie zagadnień ochrony środowiska. Muszą być przygotowani do spotkania z ludźmi o różnym poziomie świadomości ekologicznej i umieć odpowiednio dostosować formę przekazywanych informacji.

6.4. Edukacja dzieci i młodzieży

Edukacja dzieci i młodzieży już od najmłodszych lat życia jest podstawą i warunkiem do racjonalnego postępowania w duchu szacunku do przyrody i jej ochrony tu i teraz oraz w przyszłości. Kształtowanie u dzieci i młodzieży szacunku do przyrody powinno uwzględniać: wpajane zrozumienia, że przyroda jest dla człowieka użyteczna i dlatego należy ją szanować, ugruntować wiadomości o niektórych gatunkach roślin, zwierząt, obiektach przyrody nieożywionej oraz sprzyjać wyrabianiu postaw odpowiedzialności za środowisko oraz cały otaczający nasz świat.

Prowadzenie edukacji ekologicznej wśród dzieci i młodzieży to najważniejszy segment działań edukacyjnych. Dzięki wyrobieniu w nich nawyków właściwego postępowania

w zakresie szeroko rozumianej ochrony środowiska, można się spodziewać, że wprowadzane inwestycje i zmiany będą znajdowały przychylniejsze przyzwolenie społeczeństwa.

Jak wynika z doświadczeń dzieci i młodzież mogą stać się swoistym przekątnikiem treści ekologicznych w swoich rodzinach. Mogą one „upominać” i nakłaniać rodziców do właściwego postępowania z odpadami powstającymi w gospodarstwie domowym czy prowadzenia właściwej / racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej itp. W pewnym stopniu poprzez swą świadomość ekologiczną dzieci i młodzież będą kształtować także model konsumpcyjny w rodzinie. Dzięki temu podczas zakupów będą wybierane np. opakowania wielokrotnego użytku.

Edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży w dużej mierze powinna opierać się na placówkach oświatowych wszystkich szczebli. Z uwagi na brak odrębnego przedmiotu obejmującego tylko zagadnienia edukacji ekologicznej treści te powinny być włączane w realizowane w ramach programów nauczania dla poszczególnych grup wiekowych. Dotyczy to większości nauczanych przedmiotów. Powinny to być krótkie „wtrącenia” w ramach danego przedmiotu np. fizyki, chemii, geografii, matematyki. Dodatkowo wskazane byłoby poświęcenie np. jednej godziny wychowawczej w kwartale lub półroczu tylko (lub w większości) na zagadnienia związane z edukacją ekologiczną.

Oprócz przekazywania treści ekologicznych w czasie lekcji konieczne jest, by w ciągu roku szkolnego stosować także inne formy przekazu w stosunku do młodzieży i dzieci. Powinny to być różnego rodzaju konkursy, mające charakter zachęty np. rywalizacje między klasami czy szkołami, wycieczki np. na składowisko, sortowni, a jednocześnie na miejsca dzikich wysypisk śmieci.

Prowadzone działania edukacyjne wśród dzieci i młodzieży przyniosą oczekiwane efekty, gdy istnieć będzie ścisła współpraca z władzami samorządowymi. Przekazywane informacje powinny w dużej mierze odnosić się do najbliższego otoczenia (miejsca zamieszkania), czyli gminy, powiatu. Przykłady właściwe oraz wymagające zmiany powinny pochodzić z „własnego podwórka”. Wymiernym efektem prowadzonej edukacji będzie ostatecznie poprawa stanu środowiska na terenie własnej szkoły, gminy czy powiatu.

Nie ulega wątpliwości, że nauczyciele i uczniowie, otrzymując wsparcie związku gmin lub powiatu w tym zakresie, mogą i podejmują w praktyce szereg działań na rzecz środowiska lokalnego, które znacznie przekraczają obowiązki programowe szkoły. Dotyczy to zarówno wsparcia programowego jak i finansowego, przygotowywanych działań przez poszczególnych nauczycieli czy całe placówki szkolne.

Przykładami wspierania ekologicznych działań szkół przez samorządy jest między innymi współfinansowanie, wspólna organizacja i pomoc merytoryczna w takich przedsięwzięciach jak np.:

- organizacja Dnia Ziemi, Światowego Dnia Ochrony Środowiska, Sprzątania Świata czy Godziny dla Ziemi,
- prowadzenie programów autorskich czy innowacji pedagogicznych w szkołach,
- programy edukacyjne np. związane z ochroną środowiska, wykorzystaniem alternatywnych źródeł energii i gospodarowaniem odpadami w gminie (powiecie) lub innym realizowanym przez gminę przedsięwzięciem na rzecz środowiska,
- konkursy związane z tematyką szeroko pojętej ochrony środowiska (ekologii) – w tym dotyczące lokalnej gospodarki odpadowej,


- ~~~~~
- udział pracowników samorządowych w zajęciach terenowych klas bądź kół przyrodniczych, w charakterze specjalistów, w zakresie określonym tematem zajęć terenowych,
  - udostępnianie i popularyzacja informacji, w tym także materiałów drukowanych, na temat zagrożeń i prośrodowiskowych działań Gminy (powiatu), celem wspólnej edukacji mieszkańców tego terenu,
  - prenumerata czasopism przyrodniczych i ekologicznych,
  - wzbogacanie bibliotek szkolnych w materiały dydaktyczne przydatne w realizacji zagadnień związanych z gospodarką odpadową, ekologią i ochroną środowiska,
  - wspieranie programów i ekologicznych przedsięwzięć szkół w niezbędne pomoce naukowe wykorzystywane podczas realizacji tych działań,
  - współorganizacja z Wojewódzkim Ośrodkiem Metodycznym form doskonalenia nauczycieli (np. warsztatowych) w zakresie edukacji ekologicznej.

PROGRAMY NAUCZANIA

Wiek przedszkolny i wczesnoszkolny jest optymalnym okresem na kształtowanie świadomości ekologicznej, wrażliwości, wdrażania zasad etycznych, budowania więzi emocjonalnych z przyrodą.

Przedszkola – w programie nauczania przedszkolnego treści ekologiczne zawarte są w części haseł dotyczących środowiska, pór roku i towarzyszących im przemian w przyrodzie. Od świadomości ekologicznej nauczyciela przedszkola zależy, jak dalece potrafi program nauczania w przedszkolu nasycić treściami ekologicznymi, co potrafi przekazać uczniom w trakcie zabaw, spacerów, czy zajęć plastycznych.

Szkoła podstawowa i gimnazjum – edukacja ekologiczna w szkołach podstawowych prowadzona jest na przyrodzie lub na innych przedmiotach w postaci ścieżki ekologicznej. Celami ogólnymi edukacji ekologicznej na poziomie szkoły podstawowej są:

- Uświadamianie zagrożeń środowiska przyrodniczego, występujących w miejscu zamieszkania,
- Budzenie szacunku do przyrody,
- Rozumienie zależności istniejących w środowisku przyrodniczym,
- Zdobycie umiejętności obserwacji zjawisk przyrodniczych i ich opisu,
- Poznanie współzależności człowieka i środowiska,
- WYROBIE NIE POCZUCIA ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA ŚRODOWISKO,
- Rozwijanie wrażliwości na problemy środowiska.

Program ścieżki edukacyjnej łączy ogólne treści niezbędne w edukacji ekologicznej. Są to:

- Przyczyny i skutki niepożądanych zmian w atmosferze, biosferze, hydrosferze i litosferze,
- Różnorodność biologiczna (gatunkowa, genetyczna, ekosystemów) – znaczenie jej ochrony,
- Żywność – oddziaływanie produkcji żywności na środowisko,
- Zagrożenia dla środowiska wynikające z produkcji i transportu energii; energetyka jądrowa – bezpieczeństwo i składowanie odpadów.

Program ten uszczegóławia powyższe treści, a w kilku miejscach wykracza poza nie. Dotyczy to szczególnie tych treści, które mają nawiązywać do własnego doświadczenia dziecka i jego znajomości najbliższej okolicy oraz regionu. Program koncentruje się wokół:

- Zagadnień zmienności w środowisku: naturalnej, jako tła porównawczego oraz zależnej od działalności człowieka w środowisku,
- Najważniejszych problemów ekologicznych współczesnego świata,
- Sposobów gospodarowania w miejscu swojego zamieszkania,
- Wartości, jaką stanowi różnorodność biologiczna.

W realizacji programu tak w szkole podstawowej, jak i w gimnazjum ważne jest:

- a) prowadzenie lekcji terenowych: obserwacji i prostych badań w terenie,
- b) preferowanie metod aktywizujących uczniów, takich jak: praca z mapą w terenie, zbieranie danych i ich opracowanie, dyskusje, debaty, wywiady, reportaże, ankietowanie, podejmowanie decyzji – metodą drzewa decyzyjnego, tworzenie „banków pomysłów”, metaplanów itp.,
- c) porównywanie zjawisk, procesów, problemów występujących w najbliższej okolicy z podobnymi i odmiennymi w innych regionach, krajach, kontynentach,
- d) stosowanie różnorodnych skal przestrzennych prowadzących do porównywania i odróżniania zjawisk, procesów, przyczyn i skutków,
- e) wykorzystywanie na lekcjach danych liczbowych, tabel, map, wykresów, zdjęć, rycin w celu kształcenia umiejętności interpretacji zawartych w nich informacji,
- f) organizowanie wspólnych, wcześniej zaprojektowanych przez uczniów działań w najbliższym środowisku, prowadzących do pozytywnych zmian,
- g) ukazywanie pozytywnej działalności człowieka w środowisku, jako dróg właściwego i realnego rozwiązywania problemów ekologicznych,
- h) głoszenie idei, haseł proekologicznych, które są zgodne z własnymi czynami,
- i) integrowanie i korelowanie treści nauczania w obrębie różnych przedmiotów i bloków przedmiotowych.

Przy prowadzeniu edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży (i nie tylko) zasadne jest także podjęcie współpracy z ekologicznymi organizacjami pozarządowymi tzw. NGO (*Non Government Organization*). Współpraca taka przyczyni się do wzbogacenia zakresu merytorycznego prowadzonych działań, z drugiej zaś strony pozwoli na obniżenie jej kosztów. Wielokrotnie bowiem, z racji swych działań statutowych, organizacje te świadczą swą pomoc w formie nieodpłatnej.

Do największych organizacji ekologicznych działających na terenie całego województwa można zaliczyć między innymi: Ligę Ochrony Przyrody, Polski Klub Ekologiczny, Federacja Zielonych, Towarzystwo Ochrony Przyrody Salamandra.

6.5. Udział pozarządowych organizacji ekologicznych w edukacji

Lokalne organizacje pozarządowe zajmujące się ekologią stanowią często podstawowy czynnik w zaangażowaniu młodzieży w akcje edukacji ekologicznej. Gmina organizująca na swoim terenie selektywną zbiórkę odpadów powinna wspierać działania organizacji społecznych, co poprawi wizerunek akcji wśród mieszkańców i wpłynie pozytywnie na efekt ekologiczny.

Lista społecznych organizacji ekologicznych (międzynarodowe i polskie) jest bardzo długa. Do najważniejszych pozarządowych organizacji zajmujących się ekologią należą m.in.: Międzynarodowa Unia Ochrony Przyrody, Zielona Fundacja Europejska, Międzynarodowy Zielony Krzyż, Liga Ochrony Przyrody, Polski Klub Ekologiczny, Związek Harcerstwa

Polskiego, Federacja Zielonych, Klub Gaja, Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra”, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Obywatelski Ruch Ekologiczny, Fundacja Nasza Ziemia, Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian”.

Starostwa Powiatowe oraz urzędy gmin powinny współpracować z organizacjami ekologicznymi przy podejmowanych na swoich terenach działaniach nie tylko z zakresu ochrony środowiska. Powinny zachęcać mieszkańców do zakładania organizacji społecznych oraz wspierać ich działalność.

6.6. Media w kampanii informacyjnej

Współpraca z mediami ma na celu uzyskanie aktywnego poparcia mieszkańców dla realizowanych przez samorząd działań. Akcja informacyjna prowadzona przez media musi rozpocząć się dużo wcześniej niż wprowadzanie do realizacji ustaleń programu ochrony środowiska. Chodzi o taką profesjonalną działalność z zakresu *public relations*, której celem jest nie tylko przeforsowanie trudnych decyzji zarządu lecz przede wszystkim promowanie postaw prospołecznych. Promocja za pośrednictwem mediów zachowań proekologicznych, a szczególnie selektywnej zbiórki odgrywa bardzo ważną rolę i jest jednym z podstawowych źródeł informacji. Dzięki pomocy mediów w trakcie realizacji programu możliwe będzie również przeprowadzenie rozmaitych akcji i kampanii edukacyjnych.

Lokalne rozgłośnie radiowe, telewizyjne

Lokalne rozgłośnie radiowe i telewizyjne m.in.:

- *telewizjagostyn.pl* (ul. Łącznikowa 1, 63-800 Gostyń);
- *Radio Emaus (106.2 fm)*; ➤ *Radio Elka*,
- *Nowa Telewizja Gostyń* (program lokalny, nadawany w sieci telewizji kablowej).

Proponowanymi sposobami wykorzystania rozgłośni radiowej i telewizyjnej w celu propagowania selektywnej zbiórki odpadów są:

- ✓ Wyprodukowanie przez agencję reklamową reklamy zachęcającej np. do selektywnej zbiórki odpadów w domu. Ważne by reklama ta była zrozumiała dla słuchaczy w różnym wieku (można emitować kilka różnych reklam kierowanych dla różnych odbiorców, należy jednak przy tym pamiętać o rosnących wtedy znacznie kosztach). Najlepiej by było, gdyby reklamę emitowano w najbardziej atrakcyjnych godzinach. Ponadto reklama powinna podkreślać hasło kampanii edukacyjnej, „chwycić za serca” i „wpadać w ucho” np. „Segregacja się opłaca”, „Mamy rady na odpady” itp.
- ✓ Zaproponowanie dziennikarzom przeprowadzenia w studio dyskusji z udziałem specjalistów i przedstawicieli władz gminnych. Goście odpowiadają na zadawane przez telefon pytania słuchaczy. Takie dyskusje przyciągają zazwyczaj uwagę społeczności. Dzięki takiemu sposobowi informowania władze poznają stosunek mieszkańców do decyzji samorządowców, którzy z kolei mają możliwość wyjaśnić społeczności wszelkie pojawiające się wątpliwości i niejasności. Taka dyskusja proponowana jest również w omówionym dalej programie „Debaty Gminnej”.
- ✓ Ankieta radiowa. Jest to metoda zdobywania informacji na temat wiedzy mieszkańców o problematyce recyklingowej. Może być przeprowadzona przed „Debatą Gminną”. Jednak, jej charakterystyczną cechą jest stosunkowo wysoki stopień anonimowości respondentów, a co za tym idzie – niski poziom wiarygodność uzyskanego wyniku.

Prasa lokalna

Lokalna prasa m.in.:

- *Tygodnik Lokalny Gostyń24 EXTRA;*
- *Kurier Gostyński;*
- *Życie Gostynia* (Tygodnik Ziemi Gostyńskiej).
- *Gazeta Gostyńska* (Tygodnik Lokalny)

Władze samorządowe współpracując z prasą mogą stosować takie środki jak notatka problemowa, czy komunikat prasowy (stosowany w celu zachęcenia dziennikarzy do napisania artykułu w określonym temacie). Jeszcze innymi specyficznymi formami edukowania społeczeństwa mogą być:

Ogłoszenie – Poprzez tę formę w prosty, hasłowy sposób można promować np. wprowadzany system segregacji odpadów na terenie danej gminy. Ogłoszenie winno zawierać także, informacje edukujące, co do sposobów korzystania z pojemników na odpady.

Wkładka informacyjna do gazety – powinna zostać skonstruowana w formie ulotki/broszury tematycznej bądź mini plakatu. Na zawartość wkładki muszą się złożyć np.: informacje na temat zasad funkcjonowania systemu segregacji, domowego punktu segregacji odpadów, ogólnej problematyki ochrony środowiska. Wkładka ma za zadanie informować – jak unikać wytwarzania odpadów, jak je segregować, co robić, aby na składowisko trafiało jak najmniej odpadów. Ulotka ta stanowiłaby więc ABC kultury odpadowej, z którą powinni się zapoznać mieszkańcy gminy. Ponadto przekaz informacji w takiej formie pomoże również społeczeństwu szerzej spojrzeć na różne aspekty produkcji odpadów i uzmysłowić, jak mogą temu przeciwdziałać. Ta sama broszura powinna być również rozdana mieszkańcom gminy tuż przed bezpośrednim rozpoczęciem segregacji odpadów (np. około miesiąca wcześniej).

Internet

Internet, z biegiem upływu czasu, pełni coraz ważniejszą rolę, jako źródło informacji dla mieszkańców o podejmowanych działaniach przez władze samorządowe i sposób przekazywania danych (szeroka komunikacja społeczna). Tą drogą istnieje duża szansa dotarcia do społeczności lokalnej, a w szczególności młodzieży, wśród której Internet jest coraz bardziej popularnym środkiem komunikacji. Przykładem internetowych informacji o Gminie Krobia może być np. www.gostyn24.pl „Pierwszy Portal Ziemi Gostyńskiej”, www.gostynska.pl, www.elka.pl.

Stworzenie strony internetowej jest jedną z form prowadzenia kampanii edukacyjnej, na której znaleźć mogłyby się wszystkie informacje dotyczące np. wdrażanego systemu gospodarki odpadami. Na stworzonej stronie internetowej danej Gminy można również zamieszczać (w porozumieniu z lokalnymi gazetami) artykuły dotyczące np. gospodarki odpadowej wcześniej publikowane na ich łamach. Na stronie www można uruchomić subskrypcje materiałów dotyczących środowiska, która będzie rozsyłana do zgłaszających się mieszkańców pocztą elektroniczną. Mieszkańcy mogą tą samą drogą składać zapytania dotyczące stanu środowiska i gospodarki odpadami.

Niewątpliwie jest to szczególnie atrakcyjna forma prowadzenia kampanii edukacyjnej wśród młodzieży – młodego pokolenia, najczęstszych użytkowników Internetu. W przypadku tworzenia strony internetowej należy jednak pamiętać o ograniczonym zasięgu

oddziaływania tego medium. Gmina Krobia posiada już swoją stronę internetową (<http://www.krobia.pl/>). Należy ją jedynie systematycznie uzupełniać o informacje dotyczące recyklingu i ochrony środowiska.

6.7. Festyny ekologiczne

Festyny, które w założeniu są imprezą rodzinną, na której spotykają się wszyscy mieszkańcy miasta lub Gminy, są nie tylko dobrą zabawą, ale też okazją do przekazywania społeczności lokalnej informacji ekologicznych i związanych np. z gospodarką odpadami. Może on być inicjatywą samodzielną (oddolną), jak i podłączoną do innych zorganizowanych imprez. W tym zakresie gmina posiada duże możliwości.

Zorganizowany festyn ekologiczny powinien, oprócz typowej rozrywki, spełniać rolę edukacyjną. Może on mieć formę różnego rodzaju konkursów: sportowych, zręcznościowych, wiedzy z danej dziedziny, czy też rajdu turystyczno-edukacyjnego, koncertu muzycznego w połączeniu z dziedzinami edukacyjnymi, turnieju gier, prezentacji bądź pokazów itp. Proponowane formy rozrywki angażować i ściągać powinny całe rodziny (np. koncert, rajd, bitwa wojów) i nieść wysokie wartości edukacyjne w zakresie ekologii (np. wystawy, pokazy, prezentacje). Szczególne elementy możliwe do wykorzystania na festynach to m.in.:

- prezentacja sprzętu wykorzystywanego w ochronie środowiska i gospodarce odpadami: pojemników, worków do zbiórki i segregacji odpadów, indywidualnych przydomowych kompostowników itp.,
- prezentacja literatury ekologicznej i prac plastycznych związanych z ekologią, wykonanych przez młodzież,
- pokaz możliwych sposobów segregacji odpadów, rozkładu odpadów w środowisku,
- prezentacja alternatywnych źródeł energii, jako nowe spojrzenie innowacyjnej technologii i zrównoważonego rozwoju przyrodniczego.

6.8. Ulotki i broszury informacyjne

Jednym z podstawowych narzędzi propagujących wprowadzanie systemu selektywnej zbiórki odpadów, ochrony środowiska są ulotki i broszury. Powinny one zawierać wyjaśnienia podejmowanych działań i dotrzeć do wszystkich mieszkańców. Treści ulotek i broszur, w głównej mierze powinny dotyczyć odpadów problemowych czy informacji o organizacji postępowania z różnymi formami odpadów.

Zatem akcja ulotkowa będzie wsparciem przy wprowadzaniu konkretnych działań związanych z ochroną środowiska. Z założenia ulotki (broszury informacyjne) trafiają bezpośrednio do adresatów, czyli mieszkańców Gminy, co daje większą gwarancję osiągnięcia zamierzonego celu.

Kolportaż ulotek powinien być przeprowadzony przed podjęciem zamierzonych działań ze strony władz samorządowych. Bowiem mieszkańcy wtedy będą mieli właściwe przygotowanie edukacyjne i nie będą zaskoczeni w chwili wprowadzanych zmian.

Ważne, by ulotki przedstawiały wprowadzane tematyczne działania w sposób skrótowy, hasłowy i schematyczny – pełen zakres informacji powinien być przekazany za pośrednictwem innych form przekazu. Ulotki winny wyjaśniać i uzasadniać wprowadzane przedsięwzięcia, a także przedstawiać korzyści z nich płynące. Forma ulotki powinna być przejrzysta i czytelna, tak by mogła trafić do jak najszerszego kręgu adresatów.